

DE OPTIMALE TAALONTWIKKELING VAN HET MEERTALIGE KIND

VISIE EN KENNISFUNDAMENT

Opgesteld in opdracht van het kernteam 'Uitvoeringsplan Taal, Opvoeden en Onderwijs, -9 maanden tot 12 jaar', in het kader van het PACT Poelenburg/Peldersveld

15 februari 2020

Inhoud

Inleiding.....	3
Gemeenschappelijke visie op een optimale taalontwikkeling van het meertalige kind.....	4
Kennisfundament: stand van de wetenschap ten aanzien van de (taal) ontwikkeling van het meertalige kind.....	5
Begrippenlijst:.....	7
Referenties.....	8

Inleiding

Een 'kernteam' dat bestaat uit vertegenwoordigers van de besturen voor primair onderwijs, de kinderopvangorganisaties die actief zijn in de wijken Poelenburg en Peldersveld, de Jeugdgezondheidszorg van de GGD, de sociaal wijkteamorganisatie DOCK en de gemeente, heeft in het kader van het Actieplan Poelenburg en Peldersveld het 'Uitvoeringsplan Taal, Opvoeden en Onderwijs, - 9 maanden tot 12 jaar' opgesteld. Het uitvoeringsplan is geaccordeerd door alle betrokken organisaties en door het College van B&W vastgesteld op 12 maart 2019.

In het Uitvoeringsplan wordt geconstateerd:

*'Verschillende organisaties hebben verschillende opvattingen over het belang van de kennis van de eigen taal, bij NT2. Discussies hierover spelen al lang en worden niet beslecht.'*¹

Daarom stelde het kernteam zich ten doel om een heldere visie te formuleren met betrekking tot de taalontwikkeling van kinderen die in een meertalige omgeving opgroeien, gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke literatuur. De inzet is om te komen tot een visie die door alle ketenpartners wordt gedeeld. Vervolgens moet de visie worden vertaald in een boodschap voor zowel ouders als professionals. Eenieder die werkt met gezinnen met jonge kinderen, die in een meertalige omgeving opgroeien, moet die boodschap kunnen verwoorden. Op die manier krijgen ouders een éénduidig advies over hoe zij de taalontwikkeling van hun kind kunnen stimuleren en ondersteunen en ontvangen zij tegelijkertijd advies over hoe zij zelf de Nederlandse taal machtiger kunnen worden. Dat is belangrijk voor het vergroten van hun betrokkenheid bij de ontwikkeling en schoolloopbaan van hun kind en voor hun mogelijkheden om in de samenleving mee te kunnen doen. Om dat te bewerkstelligen is een implementatieplan nodig waar alle relevante organisaties aan deelnemen. Het kernteam gaf aan Astrid Roest (GGD) en Najat Benayad (gemeente Zaanstad de opdracht om de 'Visie op een optimale taalontwikkeling van het meertalige kind' te formuleren en een implementatieplan op te stellen.

Dit document is de eerste stap. Het bevat de geformuleerde visie en de onderbouwing daarvan vanuit de meest recente wetenschappelijke literatuur: het kennisfundament. De visie en het kennisfundament zijn opgesteld door taalspecialisten Astrid Roest (logopedist en coördinator logopedie bij de GGD Zaanstreek Waterland) en Karlijn d'Haens (orthopedagoog, logopedist en dyslexiespecialist bij Agora).

Inmiddels is de visie door alle betrokken partners besproken en geaccordeerd. De volgende stap is het ontwerpen van een implementatieplan. Daarbij worden zowel de partners die deelnemen van het kernteam betrokken, als ook andere partijen in de gemeente die zich met taalontwikkeling en inburgering bezig houden.

---

¹ Zie: Uitvoeringsplan Taal, Opvoeden en Onderwijs in Poelenburg en Peldersveld, vastgesteld door het College van B&W van Zaanstad (2019/4043), pp.17 en 18

Gemeenschappelijke visie op een optimale taalontwikkeling van het meertalige kind

Bij het opstellen van een gemeenschappelijke visie is er gedurende het proces samen gewerkt met een klankbordgroep van medewerkers van organisaties die het 'Uitvoeringsplan Taal Opvoeden en Onderwijs' hebben opgesteld en medewerkers van andere relevante ketenpartners. Daarbij is het volgende doel uit het uitvoeringsplan Taal, Opvoeden en Onderwijs voor ogen gehouden:

'Ouders zijn zich bewust van het belang van een goede beheersing van de Nederlandse taal voor de toekomstmogelijkheden van hun kinderen en zijn gemotiveerd en in staat hen daarin te ondersteunen. 'We zorgen voor goede informatie en ondersteuning bij opvoeding en taalontwikkeling van hun kind, op een manier die hen vooral zelf in staat stelt om een stimulerende rol te vervullen.'

De visie die is opgesteld werd gedeeld met de organisaties die het 'Uitvoeringsplan' hebben opgesteld. Allen zijn akkoord gegaan. De visie luidt:

Wij erkennen de meertalige identiteit van het meertalige kind en verwelkomen elk kind in zijn totaliteit. De basistaal en cultuur van het kind erkennen en waarderen wij hiermee. De functie van communicatie staat hierbij voor ons voorop. Wij stimuleren ouders om de meertalige identiteit van hun kind mede te erkennen en hieraan bij te dragen door ook zelf de onderwijstaal (het Nederlands) van hun kind te leren, ter ondersteuning van de schoolloopbaan van hun kind en ook om hun eigen ontwikkelkansen te vergroten. Hiermee zetten wij ons gezamenlijk in, zodat een kind zich zo optimaal mogelijk in zijn totaliteit kan ontwikkelen, zowel op cognitief als op sociaal-emotioneel vlak. Wij zien kansen en voordelen voor kinderen die meertalig opgroeien.

Kennisfundament: stand van de wetenschap ten aanzien van de (taal) ontwikkeling van het meertalige kind

Dit kennisfundament is aan de hand van literatuurstudie tot stand gekomen. Het kennisfundament is gebaseerd op de huidige stand van zaken van de wetenschap, opgesteld in 2019 en zal aangevuld of herzien worden bij nieuwe inzichten of wetenschappelijke ontwikkelingen rondom meertalige ontwikkeling.

‘Taal is meer dan regels en woorden. Taal is denken, taal is emotie, taal is identiteit, taal is macht’ [1]. Taal is daarom cruciaal in elke levensfase. De taalontwikkeling begint al in de baarmoeder. Taal bevordert het eerste contact en de hechting tussen ouder en kind. Het maken van contact met de omgeving, je kunnen uiten, je gedachten kunnen verwoorden, is belangrijk voor het welbevinden van een kind en is bepalend voor ontwikkelkansen van het kind zowel binnen het onderwijs als voor latere carrièremogelijkheden [2,3,4]. De functie communicatie staat voorop. Wij hebben de intentie elkaar te begrijpen en benutten de middelen die hiervoor nodig zijn [5]. Alle talen kunnen hierbij helpend zijn en zijn daarom welkom [1]. Meertalige ontwikkeling kan succes in het werkende leven vergroten [4].

Een meertalige ontwikkeling is een normale taalontwikkeling met voordelen voor het kind [4,8,9,10,12]. Daarom is het van belang om alle talen een plek te geven in de omgeving van het kind [1,11,12]. Professionals, ouders en kinderen sluiten hierbij geen talen of personen buiten [11,12]. Iedereen heeft de intentie om gesprekken zo te voeren dat elke deelnemer de conversatie kan volgen [5].

Voor een goede taalontwikkeling heeft een kind een groot en gevarieerd taalaanbod nodig in elke taal [4,6,7,14,25]. Zeker in het begin is één-op-één volwassene-kind contact belangrijk en moet het taalaanbod aansluiten op de leeftijd en leefwereld van het kind.

Goede ontwikkeling van de basistaal (veelal de thuistaal, moeder-, vadertaal) is het fundament voor de ontwikkeling van een tweede of derde taal. Voor een optimale ontwikkeling van het kind is het belangrijk dat de ouders vanaf het prille begin de taal/talen met het kind spreken die ze het beste beheersen, de harttaal (de taal/talen waarin zij hun emoties uiten) [15,16]. Dit is tevens essentieel voor de band tussen ouder en kind en hiermee voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind [2,3,12]. Als de basistaal voldoende wordt gestimuleerd, dan leert het kind een volgende taal makkelijker en beter. Goede beheersing van de basistaal is daarom van belang voor een goede ontwikkeling van de volgende taal, meestal het Nederlands, de onderwijstaal [15]. Daarnaast is het belangrijk dat ouders op hun beurt erkenning en waardering laten zien voor de onderwijstaal. Door een positieve houding ten opzichte van de onderwijstaal en het ook zelf leren van deze taal kunnen ouders hieraan bijdragen [17]. Niet door hun kind zelf Nederlands te leren spreken maar om de (school)wereld van hun kind beter te kunnen begrijpen en ondersteunen. De erkenning van de meertalige identiteit van het kind is zowel thuis als daar buiten nodig. Door zelf de Nederlandse taal te leren, laten ze hun kind zien dat de meertaligheid van hun kind er mag zijn, dat ze hun kind in zijn totaliteit erkennen [11]. Dit is ook essentieel voor de band tussen ouder en kind [2].

Gedurende de eerste zeven levensjaren van het kind wordt het basissysteem voor taal aangelegd . Dit is dan ook de beste periode voor het leren van een basis- en volgende taal [18,19]. Het is daarom van belang dat een volgende taal, veelal de onderwijstaal, zo vroeg mogelijk wordt aangeboden door volwassenen die de taal zelf goed beheersen [20]. Dit kan in de thuissituatie of in een voorschoolse setting plaats vinden. Binnen gesprekken komt het voor dat verschillende talen door elkaar gebruikt worden in een zin. Dit is een natuurlijk proces en vormt geen belemmering voor de talige ontwikkeling van het kind. Het strikt gescheiden houden van de talen kan zelfs een voorspoedige en rijke interactie tussen ouder en kind belemmeren [21]. De basistaal ondersteunt het leren van een volgende taal [12,15]. Een goede beheersing van de onderwijstaal is van belang voor het volgen van onderwijs en biedt optimale ontwikkelkansen voor het kind [13,22]. Om een goede taalontwikkeling mogelijk te maken is een rijke taalomgeving belangrijk [6,7,25], waarin de professional een responsieve en sensitieve basishouding heeft [23]. Dit vraagt van de professional om de communicatie voorop te zetten en het kind in zijn totaliteit te erkennen [1,5,2]. Hierbij is een plaats voor alle talen noodzakelijk voor het creëren van een veilige en uitnodigende leeromgeving voor het kind [1,11,12].

De mate en kwaliteit van het taalaanbod zijn bepalend voor de ontwikkelkansen van het kind en van grote invloed op het schoolsucces en de verdere loopbaan van het kind [13]. Het brein van jonge kinderen is namelijk nog volop in ontwikkeling, hierdoor pikken zij taal gemakkelijker op [18,19].

Het meertalige kind heeft een meertalige identiteit. Het is van belang dat een kind zich in zijn totaliteit kan ontwikkelen zowel op cognitief als op sociaal-emotioneel vlak. Hiervoor dient de basistaal en cultuur erkend en gewaardeerd te worden ongeacht welke taal het is, dit bevordert het welbevinden en de motivatie van het kind om de verschillende talen te leren [1,12,24]. Dit vraagt van professionals een meertalige blik op de ontwikkeling van het kind, die zij ook in het onderwijs een plek geven. Hierbij hoort het functioneel gebruik van de basistaal als ondersteuning van het schoolse leren en verdere optimale ontwikkeling van alle talen [1,12].

Begrippenlijst:

Basistaal:

de eerste taal/talen die een kind aangeboden krijgt door ouder(s)/verzorger(s) en verwerft

Harttaal:

je sterkste taal, de taal waarin je emoties het beste kan uiten

Meertalig kind:

een kind dat één/meer basistalen verwerft op jonge leeftijd naast de nationale taal (hier het Nederlands)

Moedertaal:

de harttaal van de moeder van het kind

Onderwijstaal:

de taal waarin het onderwijs wordt aangeboden

Thuisstaal:

de taal/talen die in de thuissituatie door ouder(s)/verzorger(s) en brusjes met het kind gesproken wordt/worden

Vadertaal:

de harttaal van de vader van het kind

Referenties

- [1] Orioni M. (2017), *Het Meertalige Kind*, blz. 200.
- [2] Hayim-Bamberger, A. (2011). The Importance of Maintaining Mother Tongue and Culture in the Classroom. In: E. Murphy (Ed.), *Welcoming Linguistic Diversity in Early Childhood Classrooms. Learning from International Schools* (pp. 72-79). Great Britain: MPG Books Group.
- [3] Law, J., Charlton, J., & Asmussen, K. (2017). *Language as a child wellbeing indicator*. Early invention Foundation, London.
- [4] Blom E. (2019), oratie 'Wat iedereen moet weten over de taalontwikkeling van kinderen in een diverse samenleving'
- [5] Tomasello, M. (Ed.). (2014). *The new psychology of language: Cognitive and functional approaches to language structure* (Vol. 1). Psychology Press.
- [6] Eversteijn, N. (2011). *All at Once: Language Choice and Codeswitching by Turkish-Dutch Teenagers*. Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- [7] Scheele, A. (2010). *Home Language and Mono- and Bilingual Children's Emergent Academic Language: a Longitudinal Study of Dutch, Moroccan-Dutch, and Turkish-Dutch 3- to 6-Year-olds*
- [8] Genesee, F., Boivin, I., & Nicoladis, E. (1996). Talking with strangers: A study of bilingual children's communicative competence. *Applied Psycholinguistics*, 17, 427-442.
- [9] Hoff, E., Core, C., Place, S., Rumiche, R., Señor, M., & Parra, M. (2012). Dual language exposure and early bilingual development. *Journal of child language*, 39(1), 1-27.
doi:10.1017/S0305000910000759
- [10] Sorace A. (2014), *De Volkskrant*, Orioni M. (2017), *Het Meertalige Kind*, blz. 125-126.
- [11] De Graaf, A., Delarue, S. & De Conick, K. (2019). Antwoorden op vragen over omgaan met meertaligheid in het onderwijs in het Nederlandse taalgebied. Opgehaald van:
<http://taalunieversum.org/sites/tuv/files/downloads/Omgaan%20met%20meertaligheid%20in%20het%20onderwijs.pdf>
- [12] Gielen, S. & Işçi, A. (2015). Meertaligheid: een troef!. Inspirerend werken met meertalige kinderen op school en in de buitenschoolse opvang, blz. 44.
- [13] Jaspaert, K. & Frijns, C. (2017) *Taal leren van kleuters tot volwassenen*.
- [14] Gelder, F. van, & Visser, S. (2005). *Van misverstand tot meertaligheid. Een onderzoek in het kleuteronderwijs van de stad Groningen*. Groningen: Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie, Rijksuniversiteit Groningen.
- [15] Appel, R. & Vermeer, A. (2004), *Twee-de taal verwerving en tweede-taal onderwijs*. Bussum, Coutinho. (2^e druk).

[16] Place, S. & Hoff, E. (2011). Properties of dual language exposure that influence two-year-olds' bilingual proficiency. *Child Development*, 82, 1834-1849.

[17] Suijkerbuijk E., Kuiken F. (2009), *Professionele expertise taal en VVE*, Universiteit van Amsterdam.

[18] Goorhuis S.M. & Schaerlaekens A.M. handboek taalontwikkeling, taalpathologie en taaltherapie bij Nederlandssprekende kinderen. de tijdstroom, [Utrecht] , 2000.

[19] Luinge, M.R. (2015) Taalontwikkeling van kinderen. In: Van baby tot kleuter; over de indrukwekkende en veelzijdige ontwikkeling van kinderen van 0-4. Uitgeverij Garant: Antwerpen/Apeldoorn.

[20] Opgehaald van: <http://www.taalbeginthuis.nl/> inhoudelijk ondersteund door F. Kuiken

[21] Blom, E., Oudgenoeg-Paz O. & Verhagen J. (2018). Wat als ouders talen mixen? *Nederlands tijdschrift voor logopedie*, 90, 7, 18-25.

[22] Kienstra, M. (2003). *Woordenschatontwikkeling. Werkwijzen voor groep 1-4 van de basisschool*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.'

[23] Stoep, J. & Elsäcker, W. van. (2005). *Peuters Interactief met taal. De taallijn VVE: Taalstimulering voor jonge kinderen*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

[24] Dörnyei, Z. (1994). Motivation and motivating in the foreign language. *The Modern Language Journal*, 78(3), 273-284.

[25] Hoff, E. (2006) How social contexts support and shape language development. *Developmental review*, 26, 55-88; Hoff, E. & Core, C. (2013). Input and language development in bilingually developing children. *Seminars in Speech and Language*, 34, 215-226; Huttenlocher, J., Vasilyeva, M., Waterfall, H.R., Vevea, J.L., & Hedges, L.V. (2007). The varieties of speech to children. *Developmental Psychology*, 43, 1062-1083.